

Umumiy O`Rta Ta`Lim Maktablarida Sinfdan Tashqari Musiqa To`Garagining Maqsadi Va Vazifalari

Omarova Anarxan Qislawbayevna¹

Annoatsiya: Ushbu maqolada, biz umum ta'lim maktablarda sinfdan tashqari shug'ullanishi mumkin bo'lgan musiqaning turli to'garaklari afzalliklari va ahamiyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Ansambl, ko'nikmalar, inklyuziv, vokal texnikasi, konsert.

Maktablardagi sinfdan tashqari musiqa to'garaklari o'quvchilarga muntazam o'quv soatlaridan tashqari musiqaga bo'lgan ishtiyoqini o'rganish imkoniyatini beradi. Bu to'garaklar o'quvchilarning qo'shiq aytish, cholg'u chalish va hattoki o'z musiqalarini yaratish kabi turli musiqiy mashg'ulotlar bilan shug'ullanishi uchun zamin yaratadi. Bu to'garaklar nafaqat o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini chuqurlashtirishga imkon beradi, balki ular jamoada ishlash, yetakchilik qobiliyatlari va maktabda hamjamiyat hissini uyg'otadi. Maktabdan tashqari musiqa to'garaklarida qatnashish o'quvchilarning musiqiy iste'dodlarini yanada rivojlantirish imkonini beradi.

Ushbu to'garaklar ko'pincha tajribali musiqa o'qituvchilari va hamkasblaridan ko'rsatmalar beradi, bu esa o'quvchilarning qo'llab-quvvatlovchi muhitda o'z mahoratini oshirishga imkon beradi. Kimdir mohir musiqachi bo'ladimi yoki endigina ish boshlagan bo'ladimi, bu klublar o'xshash qiziqishlarga ega bo'lganlar bilan mashq qilish va hamkorlik qilish imkoniyatini beradi. Yangi cholg'u asboblari o'rganishdan tortib, vokal texnikasini takomillashtirishgacha o'quvchilar musiqiy dunyoqarashlarini kengaytirib, tanlagan musiqa fanlari bo'yicha malakali bo'lishlari mumkin. Maktablarda tashkil etilgan sinfdan tashqari musiqa to'garaklari o'quvchilarni qiziqitirish, ularning musiqaga bo'lgan ishtiyoqini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu to'garaklar o'quvchilarga o'zlarining musiqiy iste'dodlarini oddiy o'quv dasturidan tashqari kashf qilish va umumiy ta'lim tajribasini oshirish imkoniyatini beradi. Maktab ansambllaridan tortib xor va jaz ansambllarigacha bu to'garaklar o'quvchilarga hamkorlik qilish, ijro etish va musiqa sohasidan tashqariga chiqadigan muhim ko'nikmalarni rivojlantirish uchun platforma yaratadi. Sinfdan tashqari musiqa to'garaklarining asosiy afzalliklaridan biri bu ular tarbiyalaydigan jamoa tuyg'usidir. Bu to'garaklarga a'zo bo'lgan o'quvchilar musiqaga bo'lgan mehr-muhabbati bilan birlashgan hamfikir guruhning bir qismiga aylanadi. Bu tegishlilik tuyg'usi o'quvchilar o'rganishlari, o'sishi va o'zlarini sinab ko'rishlari mumkin bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv muhitni ta'minlaydi. Ushbu klublar doirasida tashkil etilgan do'stlik ko'pincha umr bo'yi davom etadi va talabalar uchun kuchli ijtimoiy tarmoq va daxldorlik tuyg'usini yaratadi.[1]

Sinfdan tashqari musiqa to'garaklariga qatnashish ham o'quvchilarning musiqiy qobiliyatini oshiradi. Muntazam ravishda mashq qilish va birgalikda ijro etish orqali talabalar o'zlarining texnik ko'nikmalarini takomillashtiradilar, musiqa nazariyasi bo'yicha kuchliroq tushunchani rivojlantiradilar va umumiy musiqa mahoratini oshiradilar. Ular turli janrlar, uslublar va asboblarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lib, ularning musiqiy ufqlarini kengaytirish va ko'p qirrali musiqachilar bo'lish imkonini beradi. Bundan tashqari, ushbu to'garaklar talabalarga spektakllar orqali o'z iste'dodlarini namoyish etishlari uchun qimmatli imkoniyatlarni taqdim etadi. Maktab anjumanlarida, kontsertlarda yoki jamoat tadbirlarida chiqish bo'ladimi, o'quvchilar o'zlarining musiqiy qobiliyatlarini boshqalar bilan baham ko'rishlari natijasida o'ziga ishonch va sahnada ishtirok etishni rivojlantiradi. Muntazam chiqishlar, shuningdek, muvaffaqiyat va g'urur tuyg'usini ta'minlaydi, o'z-o'zini hurmat qilishni oshiradi va o'quvchilarni musiqiy sayohatlarida yuqori natijalarga erishishga undaydi.

¹ Assistent o'qituvchi Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti (Nukus, Qoraqalpog'iston Respublikasi)

Bundan tashqari, sinfdan tashqari musiqa to'garaklari jamoaviy ish va hamkorlikni rivojlantiradi. Ushbu klublarda o'quvchilar tez-tez birgalikda musiqiy asarlar ijro etishadi yoki hatto o'zlarining kompozitsiyalarini yaratadilar. Bu hamkorlikdagi sa'y-harakatlar o'quvchilarga jamoada ishlash, fikrlarni samarali etkazish va bir-birining hissasini hurmat qilish muhimligini o'rgatadi. Bundan tashqari, ansambl chiqishlarida ishtirok etish o'quvchilarda tinglash, sinxronizatsiya va vaqtni belgilash kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Umumiy musiqiy maqsadga erishish yo'lida birgalikda ishlash orqali o'quvchilar o'zlarining shaxsiy iste'dodlarini uyg'un va birlashtirilgan musiqiy tajriba yaratish uchun qanday qilib uyg'unlashtirishni o'rganadilar.[2]

Sinfdan tashqari musiqa to'garaklarining yana bir muhim afzalligi - ular etakchilikni rivojlantirish imkoniyatidir. Ushbu to'garaklar doirasida o'quvchilar ko'pincha bo'lim rahbari, dirijyor bo'lish yoki hatto spektakllarni tashkil qilish va boshqarish kabi etakchi rollarni olish imkoniyatiga ega. Ushbu mas'uliyatni o'z zimmasiga olish orqali o'quvchilar boshqalarni qanday boshqarish va ilhomlantirish, muammolarni hal qilish va guruh muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Ushbu etakchilik qobiliyatlari musiqa sohasidan tashqariga chiqishi va o'quvchilar hayotining turli jihatlariga, jumladan, akademik va kelajakdagi martaba harakatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shaxsiy imtiyozlardan tashqari, maktabdan tashqari musiqa to'garaklari maktablarda hamjamiyat hissini uyg'otadi.

Bu to'garaklar musiqa qiziqishi umumiy bo'lgan turli sinf o'quvchilarini birlashtiradi. Musiqiy tadbirlar va chiqishlarda ishtirok etish orqali o'quvchilar o'zlarining sinf darajalaridan yuqori bo'lgan aloqani rivojlantiradilar, qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv hamjamiyat yaratadilar. Bu daxldorlik hissi umumiy maktab ruhiga hissa qo'shadi va o'rta maktab yillarida o'quvchilar hayotining ijtimoiy jihatini boyitadi. Bundan tashqari, maktabdan tashqari musiqa to'garaklari maktabning madaniy tuzilishiga hissa qo'shadi. Bu to'garaklar ko'pincha maktab tadbirlari, konsert va tanlovlarda qatnashib, o'quvchilarning iqtidori va mehnatsevarligini namoyish etadi. Ularning chiqishlari maktab vazifalariga jo'shqinlik va rang-baranglik qo'shib, butun maktab jamoasida musiqa va san'atga bo'lgan hurmatni kuchaytiradi. Musiqaning turli janrlari bilan tanishmagan o'quvchilar yangi musiqiy uslublarni o'rganishlari, madaniy ufqlarini kengaytirishlari mumkin.[3]

Sinfdan tashqari musiqa to'garaklarida qatnashayotgan o'quvchilarning o'quv faoliyati odatda yaxshilanganligini e'tirof etish joiz. Ushbu to'garaklarda shakllangan intizom, diqqatni jamlash va vaqtni boshqarish kabi ko'nikmalar o'quvchilarning ilmiy izlanishlarida muvaffaqiyat qozonishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Musiqa to'garaklari o'quvchilar hayotining barcha sohalarida kuchli mehnat axloqini ifodalovchi fidoyilik va sadoqatni talab qiladi. Bundan tashqari, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, musiqa bilan shug'ullanish kognitiv rivojlanishni rag'batlantiradi, muammolarni hal qilish, fazoviy-vaqtincha fikrlash va tilni qayta ishlash kabi ko'nikmalarni oshiradi. Maktablarda tashkil etilayotgan sinfdan tashqari musiqa to'garaklari ham o'quvchilarning shaxsiy va hissiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Musiqa hissiyotlarni uyg'otish va fikrlarni ifoda etishning o'ziga xos qobiliyatiga ega bo'lib, o'quvchilarga o'z his-tuyg'ularini o'rganish va boshqalar bilan chuqurroq aloqa qilish imkonini beradi. Bir jamoa bo'lib umumiy musiqiy maqsad sari birgalikda ishlash o'quvchilarga hamkorlik, sabr-toqat, mas'uliyat va muammolarni hal qilish kabi muhim hayotiy ko'nikmalarni o'rgatadi. Ushbu ko'nikmalar musiqadan tashqari hayotning turli jabhalarida o'tkazilishi mumkin va qimmatlidir.[4]

Bundan tashqari, ushbu klublarda ishtirok etish talabalarga ajoyib imkoniyatlarni taqdim etishi mumkin. Musiqa tanlovlaridan tortib, taniqli musiqachilarning mahorat darslari va mahorat darslarigacha talabalar o'zlarining musiqiy bilim va ko'nikmalarini soha mutaxassislari bilan tanishish orqali oshirish imkoniyatiga ega. Ushbu tajribalar nafaqat talabalarni ilhomlantiradi, balki kelajakdagi musiqiy urinishlar yoki hatto musiqa sohasidagi martaba uchun yo'l ochishi mumkin bo'lgan qimmatli tushuncha va aloqalarni ham beradi. Maktabdan tashqari musiqa to'garaklari ham maktab jamoasining har tomonlama madaniy boyishiga hissa qo'shadi. Konsert va tomoshalarda qatnashib, talabalar o'z kursdoshlari, o'qituvchilari va ota-onalariga quvonch va zavq bag'ishlaydi. Maktab ijodkorlikni ulug'laydigan va o'quvchilarga har tomonlama ta'lim beradigan muhitni yaratib, badiiy ifoda markaziga aylanadi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, maktablarda darsdan tashqari musiqa to‘garaklari o‘quvchilarga ko‘plab imtiyozlar beradi. Bu to‘garaklar o‘quvchilarning musiqa bo‘lgan mehr-muhabbati va qadrini oshirish, musiqiy iste’dodlarini yanada rivojlantirish uchun zamin yaratadi. Bundan tashqari, ular jamoaviy ish, etakchilikni rivojlantirish va o‘quvchilar o‘rtasida hamjamiyat hissini uyg‘otadi. Sinfdan tashqari musiqa to‘garaklarida qatnashish orqali o‘quvchilar turli musiqiy tajribalarga ega bo‘ladilar, ularning madaniy ongini oshiradi va ta’lim sayohatlarini boyitadi. Ular jamoa tuyg‘usini yaratadi, musiqiy qobiliyatlarni oshiradi, shaxsiy va hissiy rivojlanishga yordam beradi va o‘shish uchun ajoyib imkoniyatlarni taklif qiladi. Ushbu to‘garaklar nafaqat ishtirokchi o‘quvchilarning hayotini boyitibgina qolmay, balki maktab jamoasining umumiy madaniy faolligiga ham hissa qo‘shadi. Shu bois maktablarda maktabdan tashqari musiqa to‘garaklarini qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirishni davom ettirish zarur, chunki ular o‘quvchilarning musiqa bo‘lgan ishtiyoqini tarbiyalashda, ularning har tomonlama rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Musiqa to‘garaklarida olingan ko‘nikmalar, shuningdek, akademik natijalarni yaxshilashga va umumiy shaxsiy o‘shishga yordam beradi. Ushbu to‘garaklar har tomonlama rivojlangan ta’lim tajribasining muhim tarkibiy qismidir va maktablarda rag‘batlantirilishi va qo‘llab-quvvatlanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy o‘rta talimning davlat talim standartlari va o‘kuv dastur. – T.: “Muxlis”. 1999 yil. 21-60 b.
2. G‘aybullaev N.R., Yodgorov R., Mamatqulova R. Pedagogika. -T., 2005 yil.
3. Qodirov R.G. Musiqa psixologiyasi. – T.: “Musiqa”. 2005 yil
4. Vetlugina N.A. Bolaning musiqiy rivojlanishi. – M., 1968 yil
5. Peters V.A. Pedagogik psixologiya. – M., 2006 yil.
6. Venger L.A. Qobiliyatlar pedagogikasi. – M., 1973 yil.
7. Barenboim L.A. Musiqa pedagogikasi va ijrochilik. -L., 1974 yil.

